

## Száz éve született Páldy Róbert

Páldy Róbert (1912–1998) azok közé az emberek közé tartozott, akik nemcsak végigélték a XX. század keserves tapasztalatokban bővelkedő magyar történelmét, de maguk is részesei, alakítói kívántak lenni e történelemnek, abban az értelemben, hogy a maguk ragyogó képességei és szűkös lehetőségei szerint igyekeztek népük javát, jelesül kulturális fölemelkedését szolgálni. Fiatalon is kitűnt céltudatosságával; tanítói oklevele megszerzése után erős hittel a nemzet szolgálatára szegődött, és nagyon különböző módokon ugyan, de élete végéig e szolgálatban maradt. *„Egyike azon keveseknek – írta Varga Béla Páldy Róbertet búcsúztatva –, akik a 20. századi magyar történelem vérzivataros, társadalmi változásokkal és politikai bakugrásokkal terhelt időszakában meg tudták őrizni és a maguk módján, saját eszközeikkel kifejezésre tudták juttatni emberi és eszmei elkötelezettségüket. Azon kevesek közé tartozott, akik az évek során aktuális politikai kurzusoktól függetlenül vagy éppen azok korlátait jól ismerve összhangot tudtak teremteni a saját lelkiismeretük és a környezetük által teremtett lehetőségek között. Mindenkor azt tette, amit a magyarság iránt vállalt elkötelezettsége érdekében, a saját lelkiismerete szerint tennie kellett, és amit az adott körülmények között tennie lehetett”* (Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 1998. 5. sz.).

A gyász megrendültsége diktálta nagy szavak ezek? Talán igen – de mindenképp igazak, helytállóak és hitelesek, mert Páldy Róbert csakugyan a „nagy ügyeket” szolgáló magyarok közé tartozott.

A fiatalember a népi írók művein és szellemiségén eszmélkedett; Veres Péterrel, Szabó Pállal, Erdei Ferencsel, Darvas Józseffel, vagyis a népi baloldal nagyjaival személyes kapcsolatot is ápolt. Életútja így természetes módon vezetett el a falukutató mozgalomhoz, a harmadik út és a Kertmagyarország ideájához, ezek szolgálatához. Tehát nemcsak a bajok leírásában, az akkori népélet nehézségeinek föltárásában működött közre, de tenni is akart a népért. Először tanítóként, majd különböző állásokat betöltve maga is a falu életét élte, a falusiak sorsában osztozva a saját bőrén érezte a nemzedékek sokaságán átívelő társadalmi megkövültséget és elmaradottságot. Újságokban, folyóiratokban sorra jelentek meg a faluvilág életét bemutató cikkei, például a Szabó Pál szerkesztette *Kelet Népe*-ben. Ugyanakkor azt is pontosan érezte, hogy a mindennapok gondjaival kínlódó falu óriási kulturális és hagyománykincset is őriz, ennek megőrzésének és népszerűsítésének egész életére szólóan elkötelezettje lett.

A második világháború után úgy érezte, hogy népszolgáló törekvései előtt immár csakugyan tér és alkalom nyílik, hogy esélye lesz a népi irodalomból merített eszméi megvalósításának, hogy valóság lesz a Kertmagyarország gondolata. Bekapcsolódott a Nemzeti Parasztpárt szervezésébe, közreműködött a földosztásban, és osztozott a magyar milliók – rövid ideig tartó – országépítő lendületében és reménységében. 1945 ősztől bekapcsolódott a szabadművelődési mozgalomba, új intézmények és intézményhálózatok alapításában vett részt, népművészeti és is-

meretterjesztő rendezvényeket szervezett; Siófokon népfőiskolát hozott létre, nevéhez fűződik a *Bakony-Balatoni Kalendárium* első kötetének (1947) megjelenése. A falusi kulturális munka szervezése során szinte óhatatlanul kapcsolatba került a könyvtárüggyel. Szabadművelődési felügyelőként és könyvtárvezetőként egyik fontos törekvése a tehetséges vidéki fiatalok „fölfedezése”, támogatása, szárnyra bocsátása volt. Tehát nem egyszerűen a maga munkájával szolgálta a falu művelődését, de útjára indított egy erős hivatástudatú újabb generációt is e szolgálatra.

Az 1950-es években lett a Fejér megyei könyvtár igazgatóhelyettese, 1955-től a veszprémi megyei könyvtár igazgatója. Itt, ezeken a posztokon is kutatási és művelődési programokat indított el, hiszen a könyvtárat nemcsak az olvasók kiszolgálóhelyének tekintette, de a tudományos műhelymunka és az ismeretterjesztés intézményeinek is. 1956-ban a Nemzeti Parasztpárt Veszprém megyei újjászervezésén fáradozott; a forradalom leverése után, a megtorlások időszakában pedig segítette a bajbajutottakat, a szilenciumra ítélteteket. Még e legkomorabb időkben is új terveket szőtt: 1957-ben elindította és szerkesztette a mindössze négy számot megért *Veszprémi Szemlét*, amit a hatalom rövidesen – mondvacsinált ürügyekkel – betiltott. 1961-től másfél évtizeden át a *Könyvtáros* című folyóirat szerkesztője, majd felelős szerkesztőjeként dolgozott. Akkor ezen a poszton, egy szakmai fórum munkatársaként próbált minél többet tenni a népnevelésért, a közműveltség gyarapításáért.

A 3K szerkesztői különös tisztelettel tekintenek vissza Páldy Róbert szerkesztői és szakirodalmi munkásságára. Mindkettőt – noha akkoriban e szót aligha ismerték – az innováció, azaz a változó világ követelményeihez való alkalmazkodáson túl a megfigyelhető trendeknek való „elébe menés”, a folytonos újítás jellemezte. A *Könyvtárossal* kapcsolatban az volt az alapállása, hogy a folyóirat a magyar könyvtárosság szellemi műhelye kell, hogy legyen, illetve „... az egész magyar könyvtárügy tájékoztató lapjává kell válnia” – ahogyan egyik visszaemlékezésében írta (Könyvtáros, 1981. 7. sz.). A lapszerkesztés mellett részt vett a Könyvtártudományi és Módszertani Központ (ahogy akkoriban hívták: KMK) munkájában, külső előadóként tanított az ELTE Könyvtártudományi Tanszékén. Hatékonyan mozgósította a hazai könyvtárügy legjobbjait; partnerkapcsolatokat ápolt a szakmai szervezetekkel, a már említett KMK-val, a minisztérium Könyvtári Osztályával, a könyvtárügy meghatározó, tehát nagyhatású személyiségeivel, Sallai Istvánnal, Papp Istvánnal, Sente Ferencsel, Bereczky Lászlóval, Futala Tiborral, Kamarás Istvánnal és másokkal. Élete delelőjén – immár nyugdíjasként és betegségekől meggyötörve – visszatért a faluhoz, a falusi emberek közösségéhez, az itteniek gondjaihoz. A nyári hónapokat felesége szülőfalujában, a Jász-Nagykun-Szolnok megyei Nagykörűben töltötte, ahol újabb falukutató dolgot írt, telente népfőiskolát szervezett, előadásorozatokat indított és tartott.

\* \* \*

Páldy Róbert századik születésnapja alkalmából a veszprémi Eötvös Károly Megyei Könyvtár és Közművelődési Intézet emlékkötetet adott közre hajdani igazgatója tiszteletére. Szerencsére a kötet korántsem csak a könyvtáros Páldy Róbertről szól; szerkesztője, Varga Béla teljességigényű portrét állított össze, olyan szellemi arcképet, amelyben együtt van az ifjan is elhivatott falukutató, a népművelő, a

könyvtáros, a szerkesztő, a művelődésszervező, a szak- és közíró, a hivatását a népszolgálatban megtaláló szellemi ember megannyi arcéle.

Pálmann Judit igazgató előszava és Varga Béla életrajzi áttekintése után az első nagy fejezet a *Válogatás írásaiból* címet viseli. Itt kaptak helyet a pálya különböző szakaszaiban keletkezett írásai, például a falukutatóként jegyzett szociográfia (*Délzala*), a szülőföldről és a fölnevelő hazáról szóló vallomás (*Csiktól – Zaláig*), azután művelődéspolitikai írás (*Szabad művelődés küszöbén*), könyvtári szakkikk (*A tudományos munka kialakítása a Veszprém Megyei Könyvtárban*) és élete alkonyán írott falurajza (*Cseresnyéskert a Tisza mellett*), illetve a vele készült interjúk.

A második rész – amely az *Emlékét őrzők* címet viseli – a róla szóló írásokból közöl csokorra valót; szerzőik között találjuk Katsányi Sándort, Kertész Károlyt, Tilhof Endrét és Tóth Dezsőt.

A kiadvány harmadik része a *Bibliográfia*, amely 1937-től kezdődően és 1997-tel bezárólag időrendben sorolja elő Páldy Róbert hat évtizedes szerzői munkásságának csaknem ötfélszáz publikációját. Érdekes megfigyelni és érdemes megjegyezni, hogy legtöbb írása a falukutatói-közírói korszakában, az 1940-es évek első felében látott nyomdafestéket, illetve az 1950-es évek végétől a *Könyvtáros*-korszak lezárultáig, 1976-ig. Ugyancsak tanulságos megnézni – hiszen jól látszik Páldy második világháború előtti szellemi törekvéseinek, népszolgáló munkásságának szellemisége abból is –, mely lapokban publikált (*Magyarság; Kelet Népe; Magyar Nemzet; Szabad Szó; Magyar Út; Székely Nép* stb.). És nemkülönben érdemes megvizsgálni az 1960-as és '70-es évek megsokasodott írásait, illetve ezek témáit, mert egyrészt érzékletesen kirajzolják szerzőjük szellemi portréját, másrészt visszatükrözik a korszak honi könyvtárügyének lendületes fejlődését és megújulásának kérdéseit (szabadpolc, helyismereti munka, a könyvtáros képzettsége és műveltsége stb.). Ugyanebben a fejezetben kaptak helyet a róla szóló írások címleírásai is. Ezek viszont meglepően csekély számúak: összesen alig több mint tucat újságcikkről, interjúról van szó.

A kötet végén kapott helyet a *Bibliográfia* tartalmát föltáró betűrendes cím- és névmutató, a földolgozott periodikák, gyűjteményes kötetek címmutatója, végül a *Képmellékletek* (sic!), ahol a megsárgult hajdani kisgyermekkorai családi felvételektől kezdve Páldy Róbert életútjának számos fontos és érdekes állomását megőrkítő fotó található, egy illusztrált életrajz elemeiként.

Az alapos tanulmányozást kívánó és érdemlő kötet, illetve a Páldy-életmű méltatása helyett érdemes inkább őt magát idézni, ahogyan élete sommáját megvonta: „*Gazdag, tartalmas életem volt. Szociográfiát akartam írni, ezt azonban 1948 után nem lehetett... Ezért szakmai cikkeket írtam. Előéletemben a falukutató mozgalommal, a népi írókkal kerültem kapcsolatba, könyvtáros és Könyvtáros-koromban a szakmai legjelesebbjeivel. Majd később történelemformáló személyiségekkel is találkoztam. A kultúra volt az életem, s hozzáadhattam a magamét*” – mondta Arnóth Károly mikrofonjába (Könyvtári Levelező/lap, 1994. 5. sz.).

[Páldy Róbert (1912–1998). (Szerk. Varga Béla). Veszprém, Eötvös Károly Megyei Könyvtár és Közművelődési Intézet, 2012. 168 p.]

**Mezey László Miklós**